

PRESENTACIÓ

El 16 de maig de 2014, a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona, es va celebrar la *II Jornada LITCAT d'Intergrups de Recerca* dedicats a la literatura catalana contemporània, que va mantenir la triple finalitat de la primera: a) conèixer les línies d'investigació dels grups, b) fer visible de manera pública i col·lectiva la recerca que duen a terme, i c) establir una xarxa de relacions que permeti la promoció d'intercanvis i projectes compartits. A aquests objectius, se n'hi va sumar un altre, l'estat actual de la recerca sobre didàctica de la literatura, aprofitant que s'havien incorporat a la sessió grups que s'hi dediquen.

L'estructura de la Jornada, en la qual van participar membres de grups de la UB, la UAB, la UVic-UCC, la UA, la UdG, la URV, la UV, l'IEC, la UIB, la UPF i que va comptar amb la col·laboració de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'IEC, es va estructurar en taules d'intervencions, una cloenda i una ponència inaugural a càrrec del Dr. Francesc Codina, aleshores degà de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la UVic. A continuació, en sessió de matí, hi van haver dues taules de comunicacions, amb un total de vuit intervencions. La tercera taula de comunicacions va fer-se, en sessió de tarda, amb quatre temes, a la qual va seguir una darrera tanda, integrada per tres intervencions.

Cal celebrar, especialment, la incorporació a la Segona Jornada de grups i persones que es dediquen a la investigació en el camp de la didàctica de literatura en tots els nivells de l'ensenyament. La innovació didàctica és, avui més que mai, una de les eines de què cal valer-se per renovar l'interès per la literatura i per incorporar aquesta matèria de manera efectiva, atractiva i imprescindible en els currículums escolars i acadèmics.

Francesc Codina en la conferència inaugural, que —com les restants aportacions— s’ha refet i ampliat en el present volum, es formula dues preguntes bàsiques per a l’objecte de la Jornada, en què calia debatre la situació de la recerca sobre literatura catalana i la seva interrelació amb l’ensenyament:

Es pot ensenyar una llengua i prestigiar-la, tot creant-hi una relació afectiva, sense recórrer a la seva literatura, als seus grans textos? Es pot construir una nació, un estat nació, sense generar entre la població una consciència comuna que tingui com un dels seus referents imprescindibles i centrals la tradició literària creada en la llengua nacional i el gran relat col·lectiu teixit per aquesta tradició al llarg del temps?

Codina intentava respondre-hi recordant que fa trenta anys aquestes preguntes haurien estat impossibles: ni el material escolar ni els currículums havien deixat la literatura, com avui succeeix, en un estat de prostració tan alarmant. I a les conclusions afegia:

En la nostra situació, no ens podem conformar a «facilitar» la llengua per mitjà de l’escola a les noves generacions, i a fer-ho amb fredor, des d’un enfocament estrictament comunicatiu. En la nostra situació de lluita per la pervivència, ens hem de proposar, també, de forjar en la consciència dels futurs ciutadans un vincle afectiu i identitari amb la llengua. I és per això que els l’hem d’oferir plena de contingut, de contingut humà, cultural i social, de manera que el seu domini i la seva pràctica no esdevinguin només útils, sinó també valuosos. Aquesta és la raó per la qual la literatura, en totes les seves manifestacions [...] hauria d’estar ben present a l’hora d’aprendre la llengua; i, a més, hauria de disposar d’un espai propi i ben reconegut en l’ordenació curricular de l’ensenyament obligatori. Una altra raó de pes que justifica aquestes demandes, com s’ha dit, és el fet que la tradició literària vehicula i continua el nostre millor, més extens i més intens, relat col·lectiu, el coneixement del qual mitjançant la lectura contribueix a donar consistència a la nostra identitat. Però, compte!, quan aquí dic «literatura», em refereixo als textos, a les obres, a les novel·les, als poemes, no pas al conjunt de conceptes i termes de la teoria literària ni tampoc a la historiografia literària o a l’aparat filològic, que en l’ensenyament obligatori s’haurien de conformar a realitzar una modesta, mínima, i tan

desapercebuda com es pugui, funció de suport per a la comprensió de les obres de creació.

Les paraules de Codina serveixen de pòrtic per entrar en la temàtica de les intervencions i debats que van protagonitzar la Jornada, a més d'algunes de les reflexions que ens van exposar en la recapitulació de cloenda i en les converses als passadissos i als àpats.

D'una banda, la consciència que cal aturar i superar l'actual idea que la literatura és només un bé cultural i que, doncs, no cal que sigui objecte de recerca (o que, en tot cas, no compta amb metodologia científica d'estudi, reservada a disciplines «més serioses o útils»). La literatura, segons alguns investigadors d'altres àrees i polítics amb responsabilitats de govern en l'àmbit educatiu, no passa de ser un entreteniment, apte només per a la lectura personal o la seva adaptació als mitjans audiovisuals. Cal dir ben alt i ben clar, i no defallir a reivindicar-ho, que sense literatura no hi ha cultura pròpia i, sobretot, que és imprescindible per a una llengua que no vulgui tenir la condició de minoritzada.

D'altra banda, cal denunciar, una vegada més, el maltractament que, singularment al Principat, donen les agències avaluadores governamentals a la recerca universitària sobre literatura catalana (una mica més favorable, tanmateix, per als estudis de llengua), qualificant-ne l'objecte d'estudi de «local» i menysvalorant el fet que els resultats de les investigacions s'escriuïn majoritàriament en una llengua tan exòtica com el català i no en una d'universal com l'anglès. I menyspreant el fet que aquests estudis es publiquin als Països Catalans, com si les revistes científiques catalanes no fossin les més adequades per recollir, justament, la millor recerca en la literatura del país. Com deia el desaparegut filòleg Joan Solà poques setmanes abans del seu traspàs, «¿Quin és el millor lloc per publicar un treballa sobre Verdaguer?». I es responia a si mateix: «Sens dubte, l'*Anuari Verdaguer*.»

Fem nostres les reflexions, i per això no les reiterem, que en el pòrtic a *Raons de futur*, exposen Daniel Casals i Francesc Foguet, volum publicat fa poc en aquesta mateixa col·lecció. Unes consideracions gens autocomplaents que inclouen tant l'autocrítica com la censura als poders funcionaris i governamentals que han contribuït a

l'angoixant situació actual per què passa l'ensenyament de la literatura. En el volum esmentat, s'hi recullen les actes de la segona edició del *Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes a la secundària i a la universitat*, de notable interès també per als investigadors. Novament, com ja es va assenyalar en la Primera Jornada LITCAT, continua donant-se la paradoxa que la relativa bona salut de la recerca sobre literatura catalana no es correspon amb la seva presència a les aules, on els actuals currículums escolars l'han relegada a una situació gairebé testimonial.

Els textos aplegats en aquest volum posen en relleu la vitalitat i la varietat de la recerca que es fa en l'àmbit de la literatura catalana arreu del territori, malgrat totes les dificultats existents. Són estudis encarregats després de les intervencions a les taules de participació i, doncs, en recullen l'esperit i lliguen amb els seus continguts. Cal advertir, però, que, tot i la nostra insistència, alguns dels que hi intervingueren no han respost a la demanda d'enviament del text i, doncs, no figuren en el present volum. Volem posar en relleu especialment el suport i la participació directa del Dr. Manuel Llanas i de la doctoranda Àngela Albarracín en l'organització de la Segona Jornada i en l'edició de la present monografia.

Mentre en preparàvem l'edició, es va produir, dissortadament, la mort del Dr. Joaquim Molas, mestre de diverses generacions d'estudiosos i professors i veritable seny ordenador dels estudis de literatura catalana moderna. Com a petit testimoni de reconeixement i homenatge a la seva obra i la seva figura, reproduïm a continuació unes reflexions seves, escrites cap a 1970, quan la recerca i les publicacions sobre literatura del nostre país eren, ras i curt, un veritable desert. S'hi troba la visió del que Molas somniava o intuïa, acabat el franquisme (que anomenava "la ruptura entre la societat i l'administració"), què es podria esdevenir en els estudis literaris després de realitzat un pla de futur, com així ha estat:

Com tantes altres coses en aquest país, els estudis d'història literària són escassos i fragmentaris. De moment, vivim d'uns bons estudis de literatura medieval [...]. L'estudi de la literatura moderna, en canvi, està encara per encetar. [...] Això enllestit [edicions crítiques, antologi-

es, estudis biogràfics i temàtics], disposaríem dels elements necessaris per a convertir les hipòtesis inicials de treball en grans síntesis interpretatives i podríem entrar amb certes garanties d'èxit en el camp de la competència crítica i internacional. Dur a terme un pla com aquest, tan senzill de formular com difícil d'executar, exigeix un material humà i unes possibilitats institucionals força considerables [...].

La realització del pla, però, no pot pas ésser una obra personal, sinó que demana la presència d'uns equips de treball ben pertretxats, d'unes institucions acadèmiques vives i d'uns òrgans de difusió adequats [...]. Una realització com aquesta, però, és lenta i complexa i exigeix unes inversions econòmiques tan considerables que només les pot satisfer l'administració pública com a representant de tota la societat o, almenys, els grups que controlen les forces de producció.

EUSEBI COROMINA
RAMON PINYOL I TORRENTS

1. Joaquim Molas, *Una cultura en crisi*. Barcelona: Edicions 62, 1971, p. 24-27.